

Dr hab. Joanna Kruczalak-Jankowska,
profesor Uniwersytetu Gdańskiego
Katedra Prawa Handlowego

Recenzja

rozprawy doktorskiej mgra Michała Łabno pt. „*Status akcjonariusza prostej spółki akcyjnej*”, napisanej pod kierunkiem Prof. dra hab. Piotra Pinióra oraz promotora pomocniczego dra Mateusza Żaby

na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego

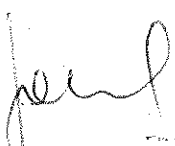
I. Uwagi ogólne

Zgodnie z art. 187 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce przedmiotem rozprawy doktorskiej jest oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, natomiast kandydat/ka powinien prezentować ogólną wiedzę teoretyczną w danej dyscyplinie naukowej, jak też umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Rolą recenzenta jest zatem ocena, czy przedłożona do oceny rozprawa doktorska spełnia wyżej wymienione wymogi ustawowe.

II. Ocena rozprawy doktorskiej

Pracę oceniam pozytywnie. Tematyka badawcza rozprawy została wybrana prawidłowo zarówno z teoretycznego jak i praktycznego punktu widzenia. Doktorant jako jeden z pierwszych, w sposób kompleksowy i porządkujący, ale zarazem pogłębiony, opisał status akcjonariusza prostej spółki akcyjnej (dalej: PSA). W sposób twórczy wykorzystał zwłaszcza Autor bogaty dorobek piśmiennictwa i judykatury powstały na gruncie przepisów regulujących pozostałe spółki kapitałowe, a także ze względu na zasadę jedności prawa cywilnego i ograniczoną autonomię prawa spółek, odwołujący się do ogólnych zasad prawa cywilnego

¹

materialnego. Poruszone w pracy zagadnienia dogmatyki prawniczej stanowią ważny głos w dyskusjach toczących się na niwie naukowej, ale mogą także zostać wykorzystane przez praktykę prawniczą.

Celem badawczym założonym przez Doktoranta było przedstawienie roli i pozycji akcjonariusza PSA z uwzględnieniem charakterystycznych cech nowej spółki kapitałowej w polskim porządku prawnym oraz wskazanie i rozstrzygnięcie kwestii spornych, które, jak wskazuje Autor, powstały wraz z wprowadzeniem tej instytucji (s. 32). Jak słusznie zauważa, „Rozstrzygnięcie kwestii spornych, wynikłych z wprowadzenia do kodeksu spółek handlowych prostej spółki akcyjnej, w szczególności mających istotne znaczenie z punktu widzenia akcjonariuszy, służyć ma zapewnieniu pewności obrotu i bezpieczeństwu jego uczestników”. Tak sformułowane zamierzenie Autora należy uznać za niezwykle ambitne, gdyż obecnie, w związku z bardzo szybko zmieniającym się otoczeniem gospodarczym oraz stale wzrastającą rolą orzecznictwa w procesie tworzenia tzw. precedensów faktycznych (precedensów interpretacyjnych) nie wydaje się możliwym zaproponowanie rozwiązań, które zapobiegą powstawaniu tego rodzaju sporów. Problem ten Autor dostrzega, wskazując iż dotyka on także spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz spółki akcyjnej, pomimo długiej tradycji ich wykorzystywania w obrocie gospodarczym w Polsce (s. 33). Nie zmienia to jednak faktu, że propozycje ich rozwiązywania, które sformułował Doktorant w postaci licznych wniosków *de lege lata* i *de lege ferenda*, nie przyczynią się ostatecznie do głębszego zakorzenienia PSA w obrocie prawnym, o czym pisze Autor we Wstępie.

Za problem badawczy, którego rozwiązania w sposób oryginalny podjął się Doktorant przedkładając pracę, należy zatem uznać ocenę charakteru prawnego statusu akcjonariusza PSA, dokonanej przez pryzmat krytycznej analizy normatywnej stosownych regulacji, zawartych głównie w Kodeksie spółek handlowych wraz z oryginalnymi postulatami wprowadzenia koniecznych zmian.

Wywody prowadzone są przez Autora przede wszystkim przy wykorzystaniu metody dogmatycznoprawnej, z zastosowaniem wykładni językowej, logicznej, funkcjonalnej oraz systemowej. Taki dobór metod badawczych należy uznać za prawidłowy.

 2

Układ recenzowanej rozprawy jest prawidłowy. Rozprawa składa się z pięciu rozdziałów, wstępu i zakończenia. W sposób logiczny Autor realizuje po kolei założony główny cel badawczy (s. 34-35). Pracę czyta się z dużym zainteresowaniem.

W rozdziale pierwszym scharakteryzował Autor w sposób ogólny prostą spółkę akcyjną. Zarysował genezę jej powstania a także przedstawił podstawowe zasady prawa spółek mający wpływ na jej naturę. Opisał zatem podstawowe cechy konstrukcyjne PSA, przesądzające o jej modelu ustawowym (s. 40-43). O specyfice tego modelu niewątpliwie przesądzają takie elementy jak: konstrukcja akcji, kapitał akcyjny, dopuszczalność wnoszenia wkładów w postaci świadczenia usług lub pracy, oparcie systemu ochrony wierzycieli na ograniczeniu wypłat na rzecz akcjonariuszy, brak wyraźnego ograniczenia zakresu przywilejów akcyjnych oraz uprawnień indywidualnych, a także możliwość wyboru systemu zarządzania spółką. Wszystkie, poza ostatnim, wyznaczają zarazem status prawny akcjonariusza w spółce. Odnosząc się natury prostej spółki akcyjnej Doktorant zbadał także adekwatność zastosowania do jej oceny wyróżnianych w literaturze i judykaturze tzw. elementów wspólnych dla wszystkich spółek kapitałowych. Wskazał na dopuszczalność odwołania się do zasad ogólnych spółek kapitałowych takich jak: zasadę jednakowego traktowania akcjonariuszy, zasadę zbywalności akcji, zasadę rządów większości, zasadę lojalności akcjonariuszy, zasadę związania uprawnień akcjonariusza z akcjami oraz zasadę wyodrębnienia struktury organizacyjnej (s. 247). Zwrócił jednak uwagę na odejście w PSA od zasady proporcjonalności praw i wkładów w rozumieniu powszechnie akceptowanym w przypadku konstrukcji spółki z o.o. oraz spółki akcyjnej. Postawił m. in tezę, że „instytucja akcji założycielskich uregulowana w art. 300²⁶ § 1 KSH stanowi przekonywujący argument, za systemowym wyłączeniem w prostej spółce akcyjnej zasady proporcjonalności praw i wkładów” (s. 43). Z tego względu wysunął kolejną tezę odnoszącą się do ogólnych zasad spółek kapitałowych, a mianowicie że, albo zasada proporcjonalności nie stanowi podstawowej zasady spółek kapitałowych, ponieważ nie obowiązuje w PSA albo obowiązuje także w PSA, ale w innym kształcie niż dotychczas przyjmowano w odniesieniu do sp. z o.o. i spółki akcyjnej (s. 43-44). Pewne wątpliwości budzi posługiwanie się przez Autora pojęciem

równouprawnienia akcjonariuszy, które zrównuje z zasadą jednakowego traktowania akcjonariuszy (s. 43), o czym niżej.

Ostatecznie Autor uznaje prostą spółkę akcyjną za spółkę kapitałową o charakterze hybrydowym (s. 38).

W rozdziale drugim dokonał Doktorant charakterystyki i pogłębionej analizy rejestru akcjonariuszy, co było uzasadnione ze względu na obowiązkową dematerializację akcji (s. 47). Dokładnie przeanalizował odrębności regulacji rejestru w PSA zestawiając je z uregulowaniami w spółce akcyjnej (s. 48-50). Zwrócił słusznie uwagę na ograniczenie jawności rejestru w stosunku do innych podmiotów niż spółka i akcjonariusze oraz skutki z tym związane (s. 62 i nast.). W takiej sytuacji rejestr wydaje się pełnić głównie funkcje podobne do pełnionych uprzednio przez księgi akcyjne. Zwrócił także uwagę, że dokonania wpisu może żądać także osoba mająca w tym interes prawny. Z tego względu może należałoby postulować, aby informację o podmiocie prowadzącym rejestr akcjonariuszy były ujawniane w KRS, zwłaszcza że bezpieczeństwo osób trzecich zapewnia ustawodawca w art. 300³⁴ § 8, zgodnie z którym zarząd niezwłocznie składa do sądu rejestrowego podpisaną przez wszystkich członków zarządu nową listę akcjonariuszy z podaniem nazwiska i imienia albo firmy (nazwy) oraz liczby i serii akcji posiadanych przez każdego z nich oraz wzmianką o ustanowieniu zastawu lub użytkowania na akcjach w przypadku ustanowienia na akcjach ograniczonego prawa rzeczowego.

Doktorant poświęcił sporo uwagi problematyce zawierania umowy o prowadzenie rejestru akcjonariuszy, dokonywaniu wpisu oraz charakteru prawnego tegoż wpisu (s. 68-76). W sposób pogłębiony rozważał problem podstawy prawnej zobowiązania do uiszczenia opłaty za dokonanie wpisu przez inne podmioty niż spółka (s. 59-60). Już na tym etapu pracy, zauważając pewne nieprawidłowości w legislacji, zaproponował wnioski *de lege ferenda* (np. s. 74 - w odniesieniu do usunięcia 300³⁴ § 4 zd. drugie KSH i odpowiednio 328⁴ § 4 zd. drugie KSH). W opinii Autora, realizacja tego postulatu wpłynęłaby na zwiększenie pewności obrotu,

choć mogłoby skutkować ograniczeniem zasady jego szybkości. W rozdziale tym postawił Doktorant także tezę, że „zbycie papierów wartościowych rejestrowych w postaci akcji prostej spółki akcyjnej dokonywane jest w oparciu o autonomiczny reżim przenoszenia praw podmiotowych, a nie regulacje odnoszące się do przelewu”, a także że „czynność stanowiąca podstawę rozporządzenia akcją prostej spółki akcyjnej ma charakter kauzalny” (s. 75-76, 248).

Ostatnią kwestią poruszoną w tym rozdziale były zasady odpowiedzialności podmiotu prowadzącego rejestr akcjonariuszy. W wyniku dokonanej pogłębionej analizy problemu Doktorant stanął na stanowisku, że podmiot prowadzący rejestr akcjonariuszy ponosi odpowiedzialność kontraktową nie tylko wobec spółki, ale także akcjonariuszy lub innych osób mających interes prawny w dokonaniu wpisu. Uwagi zawarte w tym rozdziale mają także charakter uniwersalny, gdyż w zakresie, w jakim Autor wykazuje kwestie problematyczne i proponuje określone rozwiązania, znajdują zastosowanie także do spółki akcyjnej.

Kolejny rozdział, trzeci, poświęcił Doktorant prezentacji tematyki akcji w prostej spółce akcyjnej. Dokonał z wykładni pojęcia akcji z uwzględnieniem różnic występujących w tym zakresie pomiędzy prostą spółką akcyjną a spółką akcyjną, wskazując przede wszystkim na brak wartości nominalnej, brak udziału na akcje imienne i na okaziciela oraz powiązania z kapitałem akcyjnym (s. 81 i nast.) Szczególnie interesujące rozważania przeprowadził Autor na temat obligatoryjnej dematerializacji akcji oraz wywołującej wątpliwości w doktrynie kwestii legitymacji materialnej i formalnej akcjonariusza (s. 97 i nast.), jak również możliwości nabycia akcji od osoby nieuprawnionej (s. 102 i nast.). Stanął na stanowisku prymatu formalnej legitymacji akcjonariusza co do zasady, wskazując jednak na konieczność stosowania tej zasady w sposób względny. (s. 250). W odniesieniu do rodzajów akcji szczególną uwagę poświęcił Autor akcjom niemym oraz dopuszczalności tworzenia w PSA tzw. „złotej akcji”. W tym rozdziale zajął się także zakresem dopuszczalnego uprzywilejowania oraz praktycznym aspektem tworzenia akcji innych niż zwykłe, wykazując w jak wysokim stopniu elastyczność regulacji w tym zakresie przesądza o specyfice statusu akcjonariusza w PSA (np. s. 113). Wskazując

na ograniczenia zakresu dopuszczalnego uprzywilejowania akcji odwołał się Autor słusznie m.in. do zasady dobrych obyczajów, nie analizując jednak głębiej skąd tego rodzaju ograniczenie można wywodzić (s. 118-119). Skupił się głównie na naturze spółki oraz ograniczeniach wynikających z zasady swobody umów. W dalszej części pracy ukazał specyfikę konstrukcji akcji niemej w tej spółce, której jedyną funkcją w tej spółce jest wyłączenie prawa głosu (s.123).

W rozdziale tym, w odniesieniu do rezygnacji z ochrony zapewnianej art. 20 KSH ponownie posługuje się terminologią nietypową w tym kontekście, a mianowicie w odniesieniu do treści art. 300⁹⁸§ 4 KSH używa pojęcia „dyskryminowanych” akcjonariuszy. Mam wątpliwości co do prawidłowości używania w kontekście art. 20 KSH pojęć takich jak dyskryminacja lub równouprawnienie, które znane są dla innym dziedzinom prawa i na ogół oznaczają traktowanie osób, które ze względu, płeć, rasę, pochodzenie etniczne, narodowość, religię, wyznanie, światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną znajdują się w położeniu mniej korzystnym niż inne osoby w porównywalnej sytuacji, oraz tego czy pojęć tych powinno się używać zamiennie w stosunku do zasady równego, jednakowego traktowania akcjonariuszy wywodzonej z art. 20 KSH (s. 116, 206). W odniesieniu do pozycji akcjonariusza, nie będącego posiadaczem akcji założycielskiej, o czym szeroko pisze Doktorant w pracy, taki zabieg mógłby być jednak uzasadniony (s. 122).

Następnie w rozdziale czwartym prowadził Doktorant głęboko analityczne rozważania na temat uprawnień akcjonariusza, poświęcając słusznie wiele uwagi prawu do dywidendy. W tym rozdziale na szczególną uwagę zasługują rozważania Autora na temat swoistego uprawnienia do żądania ustąpienia akcjonariusza, które stanowi *novum* w spółkach kapitałowych. Interesujące są także poglądy Doktoranta na temat uprawnień majątkowych i korporacyjnych akcjonariuszy, a zwłaszcza przesądzająca o specyfice statusu akcjonariusza, konstrukcja prawa do dywidendy, które może polegać także na wypłatach z kapitału akcyjnego. Wskazał na specyfikę pozycji akcjonariusza, która wynika z przyjętej konstrukcji kapitału akcyjnego, także w kontekście ochrony wierzycieli. W odniesieniu do wykładni treści art. 300¹⁵ § 1

KSH jednoznacznie opowiedział się przeciwko dopuszczalności całkowitego wyłączenia prawa do zysku (roz. 4.1.1. oraz s. 252). Na szczególną uwagę zasługują także rozważania Autora w odniesieniu do prawa poboru ukształtowanego inaczej niż w pozostałych spółkach kapitałowych. Autor kończy ten podrozdział przemyśleniami na temat oryginalnej regulacji w tej spółce prawa do przejęcia majątku spółki w przypadku likwidacji.

Kolejny podrozdział poświęcił Doktorant uprawnieniom korporacyjnym akcjonariusza. Zwrócił uwagę na specyfikę konstrukcji prawa żądania ustąpienia akcjonariusza (jako przykład elementu „osobowego” w spółce, s. 189-195) oraz prawa indywidualnej kontroli, prawa do informacji oraz uprawnienia indywidualne stanowiące odpowiednik uprawnień osobistych w pozostałych spółkach kapitałowych.

W rozdziale piątym omówił Autor obowiązki, jakie ciążyą na akcjonariuszach PSA w związku z członkostwem w spółce. Ustalił katalog występujących obowiązków (s. 223) oraz ich znaczenie dla akcjonariuszy, w szczególności w związku z brakiem instytucji kapitału zakładowego w tej spółce. Rozważał wątpliwości, które budzą w praktyce przyjęte rozwiązania legislacyjne, zajmując przy tym własne, poparte istotnymi, przemyślanymi argumentami stanowisko (np. s. 239, 241 itd.). W rozdziale tym Doktorant postawił tezę o istnieniu w prostej spółce akcyjnej obowiązku lojalności akcjonariuszy wskazując na podstawy powstania tego obowiązku (s. 243 -244), które choć nie wprost, ale wywodzi się głównie z art. 3 KSH. Omówił także dopuszczalność kształtowania dodatkowych obowiązków na podstawie zasady swobody umów.

Rozprawę podsumowują uwagi zawarte w Zakończeniu, w którym Doktorant wskazuje na istotnie inny niż w pozostałych spółkach kapitałowych status wspólnika w prostej spółce akcyjnej. Dokonując bardzo szczegółowej analizy dogmatycznej przepisów KSH oraz krytycznej analizy istniejącego dorobku doktryny, udowodnił istotną odrębność statusu prawnego akcjonariusza prostej spółki akcyjnej, co zarazem świadczy o daleko idącej odrębności tej spółki od pozostałych spółek kapitałowych

znanych dotychczas polskiemu prawu spółek. Zarazem do konstruowania i oceny prawnej tego statusu wykorzystał twórczo istniejącą, bogatą literaturę przedmiotu oraz dorobek judykatury w zakresie, jak to ujął, elementów wspólnych dla wszystkich spółek kapitałowych (s. 246, 258).

Pracy Doktoranta należy przypisać niewątpliwie oryginalny i nowatorski charakter. Opracowanie Doktoranta jest wartościowe i przyczynia się do poszerzenia wiedzy w zakresie prawa handlowego. W przypadku decyzji o publikacji może należałoby Doktorantowi rekomendować weryfikację tych niezwykle interesujących rozważań o charakterze teoretycznym przy wykorzystaniu metody empirycznej. Mogłaby ona polegać na ocenie przykładowych, faktycznych rozwiązań przyjmowanych w coraz częściej zakładanych prostych spółkach akcyjnych, poprzez analizę danych losowo wybranych spółek w KRS, w tym dostępnych dokumentów finansowych.

Ostatecznie, z pełnym przekonaniem, należy stwierdzić, że założone cele recenzowanej rozprawy zostały osiągnięte i że Doktorant, formułując wiele ciekawych tez i odpowiednio je uzasadniając, rozwiązał problem naukowy, o jakim mowa w art. 187 ust. 2 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. W tym zakresie została zatem spełniona przesłanka do nadania Mu stopnia naukowego doktora.

III. Ocena wiedzy teoretycznej doktoranta

Doktorant zgromadził i przestudiował znaczną ilość pozycji z polskiej literatury przedmiotu. Jej znajomość wykazał zarówno w samej treści rozprawy, jak i licznych przypisach, w których Autor nie tylko odwołał się lub przytoczył poglądy przedstawicieli doktryny, ale także odniósł się do nich w sposób krytyczny, prezentując zarazem własne, przemyślane stanowisko. W pracy niewątpliwie udowodnił dogłębną znajomość literatury oraz judykatury polskiej odnoszącej się do prostej spółki akcyjnej, a także innych kapitałowych spółek handlowych.

Zasadniczo Autor nie prowadził badań prawnoporównawczych, co jednak ze względu na zaproponowaną tematykę pracy można zaaprobować. Zastosował

tradycyjną metodę dogmatycznoprawną opartą na badaniu tekstów aktów prawnych oraz poglądów wyrażonych dotychczas w judykaturze i doktrynie.

Wnioski wnikające z powyższych analiz zawarł w poszczególnych rozdziałach pracy oraz w Zakończeniu. W bardzo starannym, kompleksowym, ale zarazem zwięzłym opracowaniu Doktorant dowiódł swojej pogłębionej wiedzy w zakresie prawa handlowego.

IV. Ocena umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej

Recenzowane opracowanie należy ocenić bardzo pozytywnie pod względem warsztatowym. Recenzowaną rozprawę cechuje zwięzłość myśli; nie ma w nim powtórzeń, czy zbędnych wątków pobocznych. Prezentowany wywód jest logiczny, a formułowane przez Autora licznie tezy i wnioski, wynikają z poprzedzających je rozważań.

Jak wspomniano już w pkt. I recenzji temat rozprawy został wybrany i sformułowany prawidłowo zarówno z teoretycznego jak i praktycznego punktu widzenia. Tezy zaprezentowane w rozprawie zostały poparte przemyślanymi argumentami. Zebraną literaturę przedmiotu Doktorant poddał, wnikliwej oraz krytycznej analizie. Przeprowadzona analiza dowodzi bardzo dobrych analitycznych umiejętności warsztatowych Doktoranta w tym zakresie.

Doktorant prawidłowo posługuje się językiem prawniczym. Rozprawę napisano językiem komunikatywnym, a prowadzone wywody są przejrzyste i zrozumiałe dla czytelnika. Błędy edycyjne, a nawet literowe w pracy w zasadzie nie występują.

Prowadzone przez Doktoranta rozważania dokumentowane są rzetelnie źródłami. Obszerne przypisy stanowią także źródło dodatkowej wiedzy.

Podsumowując należy uznać, że recenzowana rozprawa doktorska, przy uwzględnieniu nielicznych uwag krytycznych, zarówno w zakresie wiedzy teoretycznej

Doktoranta jak i umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej, spełnia kryteria, o których mowa w art. 187 ust. 1 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. W tym zakresie została zatem także spełniona przesłanka do nadania Autorowi stopnia naukowego doktora.

V. Wniosek końcowy

Pomimo zgłoszonych uwag krytycznych, mających jednak wyłącznie charakter polemiczny, wyrażam przekonanie, że rozprawa doktorska mgra Michała Łabno spełnia wymagania określone w art. 187 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Rozprawa ta może zostać dopuszczona do dalszych etapów postępowania w przedmiocie nadania stopnia naukowego doktora.

*Jerzy Kuczek -
Pawowski*